

Jazdów: Zadania ćwiczące twórcze myślenie i kreatywne pisanie

Przeznaczenie: jako ćwiczenia edukacyjne w szkole oraz w edukacji nieformalnej.

Grupa wiekowa: minimum 10 lat, z możliwościami indywidualnych adaptacji do wieku grupy.

Scenariusze:

Kreatywne pisanie/myślenie:

1. Haiku – str. 2-3.
2. Na zdrowie – str. 4.
3. Zagadki lateralne – str. 5-6.

Jazdów/przestrzeń:

4. Motyka i Słońce – str. 7.
5. Litery – str. 8.
6. Mapa – str. 9.

Dodatkowe informacje: scenariusze przygotowane zostały przez Fundację Loesje Polska w ramach projektu „Kultura pracuje na zmiany” dofinansowanego ze środków Biura Kultury m.st. Warszawy oraz Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Narodowego Centrum Kultury „Kultura – Interwencje. Edycja 2022”, w trakcie którego odbyła się gra terenowa inspirowana przestrzenią ulic Osiedla Jazdów. Poniższe ćwiczenia to wybrane zadania z gry, zmodyfikowane do formy scenariusza.

***

Jeśli zadania realizujesz na Jazdowie, możesz spytać, co grupa wie o historii tej przestrzeni. Możesz opowiedzieć, że tereny, na których mieści się Osiedle Jazdów to jedna z najstarszych części Warszawy, historyczny gród i dwór książąt mazowieckich, pierwotnie pełniący funkcję obronną i „wjazdu” (Jazdów, czyli teren u jazdu). Tu rezydowała królowa Bona, a jej dwór otoczony ogrodami stał na obszarze dzisiejszego Osiedla. W 1809 r. powstał tu lazaret – szpital wojskowy, zaś przy ulicy Jazdów zachował się jeden z ceglanych budynków należących do kompleksu szpitalnego, pełniący swoją funkcję do dziś.

Domki fińskie pojawiły się w 1945 r. jako tymczasowe mieszkania dla pracowników Biura Odbudowy Stolicy i ich rodzin. Dziś kilka zachowało funkcję mieszkalną, a w większości działają organizacje pozarządowe, które udostępniają tę przestrzeń na działania kulturalne i społeczne.

Więcej o historii Osiedla Jazdów znajdziesz na: www.jazdow.pl/historia

***

Inne zadania z gier terenowych zrealizowanych przez Loesje w 2022 roku dostępne są na www.loesje.pl/zasoby.

SCENARIUSZ 1: HAIKU

Cele: Zapoznanie z tradycją haiku i stworzenie własnego utworu inspirowanego haiku.

Rozwijane umiejętności: twórcze myślenie, kreatywne pisanie, współpraca w grupie.

Formy pracy: indywidualna, w parach, grupowa (do wyboru).

Materiały: Kartki, długopisy, opcjonalnie: flamastry lub/i kredki.

Przebieg zajęć:

1. Poproś, aby każda osoba/grupa poświęciła kilka minut na obserwację przyrody w najbliższym otoczeniu i zanotowała swoje wrażenia – mogą to być pojedyncze słowa, frazy, całe zdania, impresje w formie szybkich rysunków. Przydadzą się do stworzenia haiku.

2. Wprowadź informacje o haiku dostosowane do wieku grupy.

Haiku to krótka forma poetycka zakorzeniona w kulturze japońskiej. W języku japońskim haiku tradycyjnie zapisywane jest w jednej linii, natomiast w językach opartych na czcionce łacińskiej zwykle dzieli się na trzy wersy. Często środkowy jest najdłuższy, a popularną formułą jest 5-7-5 sylab, nawiązująca do utworów mistrzów haiku – nie jest jednak regułą, co potwierdzają także utwory dawnych autorów.

Wyjaśnij, że w typowym haiku:

- ważne jest odniesienie do przyrody lub/i pory roku, które może otwierać albo zamykać utwór,
- z przyrodą zderzony jest opis nieoczywistego działania lub wydarzenia,
- zderzenie ma tworzyć pauzę i przeskok, a także oddziaływać na wyobraźnię – opiera się na skojarzeniu na tyle odległym, by wywołać zaskoczenie i moment olśnienia, a jednocześnie powiązaniem z odniesieniem do przyrody,
- nie ma tytułu ani rymów.

3. Podaj kilka przykładów haiku – dobrze zilustruj powyższe informacje. Jeśli masz czas, możesz przeanalizować i omówić je wspólnie z grupą. Może okazać się to pomocne w tworzeniu własnych utworów. W trakcie pracy nad własnym haiku każda osoba/grupa może skorzystać z zanotowanych przez siebie skojarzeń i impresji z kroku pierwszego – jednak nie musi.

Poniższe przykłady są tłumaczeniami angielskich przekładów haiku autorstwa Matsuo Bashō (1644-1694), uchodzącego za najważniejszego mistrza tej krótkiej formy. W ostatnim ważna jest delikatna ironia i poczucie humoru – może przydać się do zilustrowania, że nie wszystkie haiku są „poważne” pod względem opisywanej impresji czy doboru słów. Mimo tego pod warstwą żartu kryje się przemyślenie o egzystencjalnym charakterze – przemijanie pór roku symbolicznie inspirowane do zastanowienia się nad przemijaniem człowieka, także jako częścią świata natury.

Zebrane haiku Matsuo Bashō po angielsku udostępnione są przez The Haiku Foundation na stronie www.thehaikufoundation.org, dokładniej w linku → www.bit.ly/Haiku_Basho

*

chwila pożegnania
na plecach dźwiga samotność
jesiennego wiatru

*

śnieżny poranek
i cebulki w ogrodzie
przecierają szlak

*

późną nocą
widzę złodzieja co ukradł
koniec roku

*

wiosno wiosno
wspaniała jesteś wiosno
i tak dalej

SCENARIUSZ 2: NA ZDROWIE

Cele: Zapoznanie z techniką twórczej pracy na bazie skojarzeń.

Rozwijane umiejętności: twórcze myślenie, kreatywne pisanie, rysowanie, współpraca w grupie.

Formy pracy: indywidualna, w parach, grupowa (do wyboru).

Materiały: Kartki, długopisy, flamastry lub/i kredki.

Przebieg zajęć:

1. Poproś, aby każda osoba/grupa zanotowała:

A) 5 rzeczy, które są w zasięgu jej/ich wzroku.

(po zanotowaniu słów-rzeczy możesz poprosić, aby zrobić pod nimi kreskę – oddzieli je od dalszych notatek)

2. Pod kreską każda osoba/grupa **notuje**:

A) czynność, której nie da się wykonać długopisem,

B) postać fikcyjną, z którą osoba/grupa chętnie pójdzie na spacer,

C) nazwę dowolnego budynku (jeśli pracujesz na Jazdowie – nazwę domku na Jazdowie).

3. W punkcie 1. każda osoba/grupa **zakreśla** dowolne jedno słowo.

4. Poproś, aby każda osoba/grupa wymyśliła i zapisała nazwę nieistniejącej dolegliwości, która będzie zawierać:

- właśnie zakreślone słowo z punktu 1. (można je odmienić),

- słowo/a typowe dla chorób/dolegliwości, np. „ból”, „alergia na”.

5. Każda osoba/grupa ma teraz **opisać** jej objawy, przy czym w opis musi wkomponować słowa/frazy z punktów 2A, 2B i 2C. Objawy można też zilustrować.

6. Każda osoba/grupa opisuje jak wy/leczyć opisaną dolegliwość. Może wykorzystać pozostałe słowa z punktu 1 (ale nie musi). Tekst można też zilustrować.

7. Spytaj, czy są grupy/osoby chętne, by przeczytać stworzony tekst.

Jeśli praca przebiegała w podgrupach, kolejne fragmenty czytają różne osoby.

SCENARIUSZ 3: ZAGADKI LATERALNE

Cele: Zapoznanie z ideą myślenia lateralnego.

Rozwijane umiejętności: twórcze myślenie, współpraca w grupie.

Formy pracy: indywidualna, w parach, grupowa (do wyboru).

Materiały: Wcześniej przygotowane wydruki, długopisy.

Przebieg zajęć:

1. Wydrukuj i rozdaj w dowolnej kolejności kartki z poniższymi zagadkami lateralnymi.

Wersję kartek do szybkiego wydruku znajdziesz na końcu pliku. Ich treść możesz dostosować do miejsca, w którym pracujesz lub które znają osoby biorące udział w ćwiczeniu.

1)

Domek Filmowy organizuje plenerowy pokaz animacji. Pojawia się na nim ponad 40 osób, ale po zakończeniu seansu z pokazu wychodzi tylko 12.

Co się stało z resztą osób?

2)

W piątek na podwórku Ladomu znaleziono na ziemi blisko siebie marchewkę, szalik, czapkę i kilka kasztanów udających kawałki węgla. Jeszcze w środę tam nie leżały, a później w domku i na podwórku nie było nikogo, więc nikt nie mógł ich tam położyć.

Jak to możliwe, że leżały na ziemi w piątek?

3)

Ogród społecznościowy Motyka i Słońce rozdaje rozsady pomidorów. Na jednej paletce mieści się 12 doniczek z jedną rozsadą. Przychodzi 12 osób i bierze z tej samej paletki po jednej doniczce, jednak na paletce wciąż jest jedna doniczka.

Dlaczego?

2. Wprowadź termin „myślenie lateralne” (lateral thinking), który zachęci osoby/grupy, by zagadki potraktować jako inspirację do wymyślania twórczych rozwiązań. W zagadkach lateralnych możliwych jest wiele rozwiązań, nawet jeśli jedno jest bardziej prawdopodobne niż inne. Ważne, aby osoba/grupa proponująca rozwiązanie/a potrafiła je uzasadnić.

Pojęcie myślenia lateralnego to zaproponował w 1967 roku psycholog Edward de Bono. To proces poszukiwania nieoczywistych rozwiązań, czerpania inspiracji z dziedzin niepowiązanych z problemem wyjściowym. Zakłada odrzucenie już znanych rozwiązań lub dodawanie do nich nieoczywistych elementów, a także równoległą pracę nad wieloma możliwymi rozwiązaniami – przy początkowym zawieszeniu osądzania ich przydatności.

W opozycji stoi myślenie wertykalne, w którym wybierane jest rozwiązanie już znane i korzystanie z niego zgodnie z wyznaczonymi wskazówkami.

Przykładowe odpowiedzi do powyższych zagadek:

1) Część osób została w domku dłużej.

Część osób przyjechała na rowerach.

2) Roztopił się bałwan.

Przywiłała je wichura.

3) Ostatnia osoba zabrała doniczkę z paletką.

Ktoś w międzyczasie dołożył kolejną doniczkę w puste miejsce na paletce.

SCENARIUSZ 4: MOTYKA I SŁOŃCE

Cele: Zapoznanie z nazwami roślin, ideą ogrodu społecznościowego i przestrzenią Jazdowa.

Rozwijane umiejętności: twórcze myślenie, współpraca w grupie, orientacja w terenie.

Formy pracy: indywidualna, w parach, grupowa (do wyboru).

Materiały: kartki, długopisy.

Przebieg zajęć:

Jeśli ćwiczenie realizujesz na terenie Osiedla Jazdów, udaj się do ogrodu społecznościowego Motyka i Słońce mieszczącego się pod adresem u. Jazdów 3/9.

1. Spytaj, czy osoby biorące udział w ćwiczeniu znają ideę ogrodu społecznościowego i jak takie przestrzenie działają w praktyce. W razie potrzeby poszerz informacje uzyskane w odpowiedziach. Możesz zachęcić do włączenia się w opiekę nad roślinami w Motyce i Słońcu – może zaangażować się w nią każda chętna osoba. Być może w ogródku lub przylegającym do niego domku Solatorium będzie akurat osoba, która zajmuje się roślinami – możesz poprosić ją o podzielenie się wiedzą.

2. Poproś, aby każda osoba/grupa wypisała przynajmniej 10 nazw roślin, które znajdzie na terenie Motyki i Słońca lub/i przy domku.

Z pomocą może przyjść także aplikacja Pl@ntNet → www.plantnet.org

3. Poproś, aby każda grupa/osoba wymyśliła nową nazwę dla przynajmniej jednej zanotowanej rośliny – nazwę, która będzie oparta na jej wyglądzie lub funkcji albo skojarzeniach z rośliną. Jeśli w Motyce znajdziesz aksamitki, **spytaj**, pod jakimi nazwami osoby uczestniczące w ćwiczeniu znają tę roślinę – ma ich wiele, m.in. „żaczki”, „kopciuszki”, „turki”, „byczki”, „śmierdziuszki”.

Jako inspirację podaj nazwy ludowe – często obrazowo podkreślają funkcję roślin i liczą więcej niż jedno słowo, a część oddaje wyobrażenia o powiązaniu roślin z magią, np. kąkol to „diabelskie kwiaty”, dziurawiec – „ziele świętojańskie”, pierwiosnek – „paraliżowe ziele” (od właściwości leczniczych), tojad - „mordecznik” (roślina trująca).

4. Na koniec grupy/osoby dzielą się z innymi odpowiedziami z punktów 2. i 3.

SCENARIUSZ 5: LITERY

Cele: Zapoznanie z przestrzenią Osiedla Jazdów i grą państwa-miasta.

Rozwijane umiejętności: orientacja w terenie, twórcze myślenie, współpraca w grupie.

Formy pracy: indywidualna, w parach, grupowa (do wyboru).

Materiały: Wcześniej przygotowane wydruki, długopisy; opcjonalnie kreda.

Przebieg zajęć:

1. **Poproś**, aby każda grupa/osoba odszukała domek mieszczący się za Skwerem Dialogu pod adresem Jazdów 3/12 i zanotowała jego nazwę (*Państwomiasto*).

2. **Rozdaj** wydrukowane dwie tabelki do gry państwa-miasta (albo poproś o ich narysowanie).

Wersję kartek do szybkiego wydruku znajdziesz na końcu pliku.

Tabelki należy uzupełnić odpowiedziami, które osoby/grupy biorące udział w ćwiczeniu znajdą w trakcie spaceru po Osiedlu Jazdów. Litery odkryją zaczynając od kolumny „państwo”.

LITERA: ...

państwo, którego ambasada mieści się na Osiedlu Jazdów	miasto z tego państwa	domek na Osiedlu Jazdów	roślina*, którą znajdziesz w Motyce i Słońcu	coś, czego życzysz Osiedlu Jazdów**	czasownik/fraza: coś, co można zrobić na Jazdowie

*jeśli nazwy okażą się wyzwaniem – warto sprawdzić botaniczne określenia roślin, które osoba/grupa rozpoznaje według nazw potocznych; z pomocą może przyjść także aplikacja Pl@ntNet → www.plantnet.org

**życzenia dla Jazdowa każda osoba/grupa może zapisać też kredą na chodniku

SCENARIUSZ 6: MAPA

Cele: Rozwijanie umiejętności koncentracji i obserwacji szczegółów otoczenia.

Rozwijane umiejętności: orientacja w terenie, twórcze myślenie, rysowanie, współpraca w grupie.

Formy pracy: indywidualna, w parach, grupowa (do wyboru).

Materiały: Kartki, długopisy, flamastry lub/i kredki.

Przebieg zajęć:

1. Spytaj, czy osoby biorące udział w ćwiczeniu wiedzą, gdzie jest północ. Jeśli wie część osób – poproś o uzasadnienie. Jeśli nie wie nikt:

- odpowiedz, że w miejscu, gdzie rosną wieloletnie drzewa – jak na Jazdowie – północ można odszukać obserwując mech i wówczas najintensywniej porasta pień od strony północnej;
- możesz też dodać, że w Warszawie do czasów II wojny światowej „dzielnicą północną” zwyczajowo nazywano dzisiejszy Muranów. Popularną nazwą tej nieformalnej dzielnicy – którą zamieszkiwała głównie społeczność żydowska - były też „Nalewki”. Może być to punkt wyjścia do rozmowy o historii, jeśli masz na nią czas.

2. Poproś, aby każda grupa/osoba zwróciła się w kierunku północy i narysowała na kartce kierunki świata (N, S, E, W). Poproś, aby znalazła w pobliżu miejsce, w którym będzie mogła przystanąć lub usiąść i poobserwować otoczenie różnymi zmysłami:

- posłuchać dźwięków Jazdowa – przyrody, ludzi, miasta,
- zwrócić uwagę na zapachy i kolory – nazwać je, porównać ich intensywność itp.

Swoje obserwacje każda grupa zapisuje lub/i rysuje na kartce i o wyznaczonym czasie wraca na miejsce zbiórki.

3. Na koniec osoby/grupy chętne do podzielenia się swoimi pracami prezentują je innym i omawiają swoje obserwacje. Jeśli macie czas, na podstawie zgromadzonych obserwacji możecie wspólnie stworzyć większą mapę na flipczarcie.

1)

Domek Filmowy organizuje plenerowy pokaz animacji. Pojawia się na nim ponad 40 osób, ale po zakończeniu seansu z pokazu wychodzi tylko 12.

Co się stało z resztą osób?

2)

W piątek na podwórku Ladomu znaleziono na ziemi blisko siebie marchewkę, szalik, czapkę i kilka kasztanów udających kawałki węgla. Jeszcze w środę tam nie leżały, a później w domku i na podwórku nie było nikogo, więc nikt nie mógł ich tam położyć.

Jak to możliwe, że leżały na ziemi w piątek?

3)

Ogród społecznościowy Motyka i Słońce rozdaje rozsady pomidorów. Na jednej paletce mieści się 12 doniczek z jedną rozsadą. Przychodzi 12 osób i bierze z tej samej paletki po jednej doniczce, jednak na paletce wciąż jest jedna doniczka.

Dlaczego?

1)

Domek Filmowy organizuje plenerowy pokaz animacji. Pojawia się na nim ponad 40 osób, ale po zakończeniu seansu z pokazu wychodzi tylko 12.

Co się stało z resztą osób?

2)

W piątek na podwórku Ladomu znaleziono na ziemi blisko siebie marchewkę, szalik, czapkę i kilka kasztanów udających kawałki węgla. Jeszcze w środę tam nie leżały, a później w domku i na podwórku nie było nikogo, więc nikt nie mógł ich tam położyć.

Jak to możliwe, że leżały na ziemi w piątek?

3)

Ogród społecznościowy Motyka i Słońce rozdaje rozsady pomidorów. Na jednej paletce mieści się 12 doniczek z jedną rozsadą. Przychodzi 12 osób i bierze z tej samej paletki po jednej doniczce, jednak na paletce wciąż jest jedna doniczka.

Dlaczego?

LITERA: ...

państwo, którego ambasada mieści się na Osiedlu Jazdów	miasto z tego państwa	domek na Osiedlu Jazdów	roślina*, którą znajdziesz w Motyce i Stońcu	coś, czego życzysz Osiedlu Jazdów**	czasownik/fraza: coś, co można zrobić na Jazdowie

LITERA: ...

państwo, którego ambasada mieści się na Osiedlu Jazdów	miasto z tego państwa	domek na Osiedlu Jazdów	roślina*, którą znajdziesz w Motyce i Stońcu	coś, czego życzysz Osiedlu Jazdów**	czasownik/fraza: coś, co można zrobić na Jazdowie

LITERA: ...

państwo, którego ambasada mieści się na Osiedlu Jazdów	miasto z tego państwa	domek na Osiedlu Jazdów	roślina*, którą znajdziesz w Motyce i Stońcu	coś, czego życzysz Osiedlu Jazdów**	czasownik/fraza: coś, co można zrobić na Jazdowie

LITERA: ...

państwo, którego ambasada mieści się na Osiedlu Jazdów	miasto z tego państwa	domek na Osiedlu Jazdów	roślina*, którą znajdziesz w Motyce i Stońcu	coś, czego życzysz Osiedlu Jazdów**	czasownik/fraza: coś, co można zrobić na Jazdowie